

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐-๒๒๔๔-๒๐๗๐-๗๓

เรื่อง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐
เรียบเรียง นายอนุชา ดีสวัสดิ์ นิตกรปฏิบัติการ กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ
ออกอากาศ กรกฎาคม ๒๕๖๐

“เกษตรกรรม” ถือเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับประชาชนในประเทศไทยมาอย่างช้านานจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การทำอาชีพเกษตรกรรมในยุคโลกาภิวัตน์มีความแตกต่างจากในอดีต กล่าวคือจากการทำการเกษตรแบบเลี้ยงตนเอง ใช้แรงงานของตนเองและครอบครัวสร้างผลผลิตนำออกขาย เมื่อมีเหลือจึงนำไปขายหรือนำไปแลกเปลี่ยน สร้างรายได้พออยู่พอกิน เปลี่ยนเป็นการผลิตแบบการค้า การจำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้าคนกลาง และกลายมาเป็นรายได้หลักให้กับประเทศไทยอย่างเช่นในปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่าผลผลิตทางการเกษตรจะสร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่เกษตรกรยังคงประสบปัญหาในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลายประการ เช่น ปัญหาที่เกษตรกรไม่สามารถกำหนดผลผลิตได้แน่นอน ปัญหาการตลาด และปัญหาการถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาทำให้มีการนำระบบเกษตรพันธสัญญาเข้ามาทำสัญญากับเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

“เกษตรพันธสัญญา” เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่มีการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการหรือบริษัทผู้รับซื้อผลผลิตกับผู้ผลิตหรือเกษตรกร ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ขณะที่บริษัทผู้รับซื้อผลผลิตจะให้การสนับสนุนเรื่องของ ทุน พันธุ์พืช/สัตว์ และเป็นที่ปรึกษาในด้านการผลิตรวมทั้งเทคโนโลยีการผลิต โดยที่ทั้ง ๒ ฝ่าย ตกลงทำสัญญาระหว่างกันเกี่ยวกับ ราคา ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งช่วงเวลาที่จะรับซื้อไว้ล่วงหน้า ก่อนที่จะมีการผลิตเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขาย ซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าและต้นทุนในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญา เป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรมีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา

คณะรัฐมนตรี โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ... ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ซึ่งมีประเด็นสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑. กำหนดขอบเขตบทนิยามคำว่า “ระบบเกษตรพันธสัญญา” “ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร” และ “เกษตรกร”

๒. กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอนโยบายและแผนแม่บทในการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม และเสนอแนะต่อหน่วยงาน

ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการตรากฎหมาย กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดแจ้งผู้ประกอบการกิจการ
ทางการเกษตร การเปิดเผยข้อมูลหรือสารสนเทศใดในการโฆษณา การกำหนดสัญญาข้อตกลงมาตรฐาน
ในระบบเกษตรพันธสัญญาและการรับเรื่องร้องเรียนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญา

๓. กำหนดให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนา
ระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนงานในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

๔. กำหนดห้ามมิให้บุคคลใดทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาอันเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เช่น
เลือกปฏิบัติหรือใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่สุจริตและไม่เป็นธรรม

๕. กำหนดให้บรรดาประกาศ โฆษณา คำรับรอง หรือข้อตกลงเพิ่มเติมใด ๆ ที่มีระบุไว้ในสัญญา
ดำเนินการจัดแจ้งและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาและข้อมูล

๖. กำหนดให้ผู้ประกอบการกิจการเกษตรซึ่งมีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา
ดำเนินการจัดแจ้งและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาและข้อมูลของเกษตรกร
ซึ่งเป็นคู่สัญญา

๗. ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่คณะกรรมการกำหนดหรือบทบัญญัติ
แห่งพระราชบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายใน
ระยะเวลาที่กำหนด และให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำและเปิดเผยบัญชีรายชื่อของผู้ฝ่าฝืน
ดังกล่าว

๘. กำหนดให้กรณีที่มีปัญหาหรือข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญาต้องเข้าสู่กระบวนการ
ตามที่คณะกรรมการกำหนดก่อนจึงจะมีสิทธิฟ้องศาล และกำหนดมาตรการคุ้มครองคู่สัญญาระหว่างไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาท

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม
และพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม โดยมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองเกษตรกร ซึ่งมีอำนาจต่อรองน้อยกว่า
ผู้ประกอบการกิจการเกษตรในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกร
มิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบเกินสมควร อันจะส่งผลให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นลดความเหลื่อมล้ำใน
สังคมโดยรวม รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนากิจการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาให้มี
ความเป็นธรรมตามหลักสากล ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถ
แข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป

บรรณานุกรม

“พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐” (๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐).

ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๕๖, น. ๑.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (๒๕๖๐). เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ). สืบค้น ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/apnla2559-067.pdf

อภิญา วนเศรษฐ. (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘). เกษตรพันธสัญญากับความมั่นคงทางรายได้ของเกษตรกร: กรณีการเลี้ยงไก่และหมูในเขตภาคกลาง. สืบค้น ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <http://econ.src.ku.ac.th/jems1/index.php/2/category/15-academic-article2-2?download=42:2-2-9>